UVOD

Na Konferenciji Ujedinjenih nacija o životnoj sredini i razvoju (Svjetski samit), održanoj u Rio de Ženeiru, 1992. godine, potpisivanjem sporazuma koji pokrivaju više aspekata održivog razvoja, zemlje članice UN su se obavezale da primjenjuju princip održivosti u planiranju budućeg razvoja - razvoja koji će zadovoljiti potrebe sadašnjosti, a da se pri tome ne žrtvuju potrebe budućnosti. Završni dokument Konferencije - Agenda 21, predstavlja plan održivog razvoja za 21. vijek i daje okvire za privredni, humani i ekološki razvoj, uključujući i rješavanje aktuelnih problema koji se odnose na zagadjenje vazduha, deforestaciju, ugrožavanje biodiverziteta, prenaseljenost, siromaštvo, potrošnju energije, proizvodnju otpada i saobraćaj. Ovaj dokument zahtjeva izradu nacionalnih i lokalnih strategija koje imaju za cilj održivi razvoj.

U Republici Crnoj Gori, jedan novi državni odnos prema životnoj sredini započeo je neposredno prije Rija, tačnije septembra 1991.godine, kada je na svečanom zasjedanju Skupštine donošena Deklaracije o ekološkoj državi Crnoj Gori. Ovaj čin predstavlja samoinicijativno i dobrovoljno preuzimanje obaveza pred domaćom i inostranom javnošću da će ekologija i zaštita životne sredine u budućem razvoju Crne Gore biti od posebne važnosti i neosporivog prioriteta. Istina, ideja o ekološkoj državi javila se u jednom od najdramatičnijih trenutaka naroda Crne Gore, u predvečerje promjena koje će u narednom periodu temeljito izmjeniti gotovo čitavu planetu. Van svake sumnje, inspirisana ljepotom zemlje, ideja u sebi nosi odgovor na izazove vremena, a njena realizacija predstavlja ključni elemenat u cjelokupnom programu formulacije pravaca razvoja Crne Gore.

Na Samitu u Riju, Deklaracija o ekološkoj državi Crnoj Gori uvrštena je kao zvanični dokument, čime se još jedanput potvrdila naša ozbiljna namjera da štitimo identitet zamlje u kojoj živimo, preko uravnoteženog razvoja u kome su eksploatacija resursa, smjerovi investiranja, tehnološki razvoj i industrijske promjene usaglašene ne samo sa sadašnjim već i budućim potrebama.

Protekli desetogodišnji period potvrdio je da je osnovna ideja projekta ekološka država u saglasnosti ne samo sa sadašnjim već i budućim potrebama ukupnog razvoja Crne Gore. Istina, složeno i dramatično vrijeme promjena, nije išle u prilog njenoj optimalnoj afirmaciji i realizaciji. Ipak i u takvim uslovima, ostvaren je značajan broj aktivnosti u normativnom, institucionalnom, organizacionom i programskom smislu, ali i

zapaža se da su neki registrovani ekološki problemi još uvijek neriješeni, uglavnom zbog nedostatka finansijskih sredstava.

U narednom periodu potrebno je učiniti znatan napor na ovom planu u cilju dalje sinhronizacije nacionalnog programa i internacionalnih dogovora i legislative, čime će se doprinjeti i stvaranju uslova za bržu integraciju Crne Gore u svjetske razvojne tokove.

PRIMJENA AGENDE 21 I STANJE ŽIVOTNE SREDINE

Usvajanjem Deklaracije o ekološkoj državi Crnoj Gori, zatim potpisivanjem Rio deklaracije i Agende 21, kao i formiranjem iste godine Ministarstva zaštite životne sredine, Crna Gora je označila početak aktivnog učešća države u rješavanju problema zaštite životne sredine. Na samom početku, Crna Gora je pristupila krajnje ambiciozno implementaciji predviđenih ciljeva, međutim kasnije dolazi do usporavanja zbog rata, ekonomske krize i sankcija međunarodne zajednice. Ipak, postepenom stabilizacijom situacije poboljšava se i cjelokupno stanje životne sredine putem donošenja raznih regulativa i propisa, kao i osnivanjem nekih institucija. Tako je 1996 god. donešen Zakon o životnoj sredini, na osnovu kojeg su kasnije donijete prateće zakonske regulative. U martu 2001. godine, Vlada Republike Crne Gore je usvojila dokument pod nazivom "Pravci razvoja Crne Gore ekološke države", kao dugoročni razvojni dokument strategijskog karaktera od izuzetnog interesa za Republiku, koji predstavlja osnovu za uspostavljanje ekološki održivog razvoja, kroz integraciju privrednog, ekološkog i socijalnog razvoja. Dalja razrada strateških opredjeljenja iz ovog dokumenta biće uradjena u Nacionalnom Ekološkom Akcionom Planu (NEAP) koji će se uraditi u saradnji sa relevantnim medjunarodnim ekspertima i institucijama, a prema Projektnom zadatku koji je Vlada već usvojila.

U cilju unapređenja stanja životne sredine, Vlada RCG osnovala je novu instituciju - Centar za ekotoksikološka istraživanja, koji je opremljen visoko kvalitetnom opremom i odgovarajućim stručnim kadrom. Ministarstvo, preko Centra već četiri godine sprovodi monitoring vazduha, voda, zemljišta i radioaktivnosti, što je značajno poboljšalo bazu podataka i pokazatelja po elementima koji se prate i omogućilo bolje informisanje o stanju životne sredine u Crnoj Gori. Monitoring biodiverziteta provodi se preko Zavoda za zaštitu prirode.

Na osnovu dosadašnjih rezultata praćenja stanja životne sredine u Crnoj Gori može se konstatovati u cjelini, da je kvalitet životne sredine dobro očuvan, tako da omogućava sveobuhvatan i dinamički razvoj Crne Gore, ali na principima

održivog razvoja. Činjenica je da na jednoj strani imamo prirodne resurse koji su ostali relativno dobro očuvani zbog nedovoljne razvijenosti privrede, ali na drugoj strani postoji nekoliko zagadjivača (jedan termoenergetski i dva metalo-preradjivačka objekta) koji posjeduju neadekvatnu i zastarjelu tehnologiju što ugrožava kvalitet životne sredine. U takvim slučajevima Vlada donosi programe za područja ugrožena radom ovih zagadjivača, koji sadrže niz operativnih mjera i aktivnosti za saniranje i poboljšanje stanja. Osnovni problem u njihovoj realizaciji je nedostatak finansijskih sredstava, posebno za one mjere koje se odnose na uvodjenje "čistih tehnologija", što usporava njihovo sprovodjenje. Medjunarodna finansijska, a nerijetko i ekspertska podrška je ključna za realizaciju ovih mjera i njeno izostajanje u protekloj deceniji uticalo je na dinamiku i kvalitet poboljšanja životne sredine.

Tokom ovog perioda NATO avijacija dejstvovala je i na teriroriji Crne Gore čime je došlo do narušavanja kvaliteta životne sredine. Naime, ovom prilikom, rt Arza na obali mora, je pogođen municijom koja sadrži osiromašeni uranijum. Prva faza dekontaminacija rta Arza od ostataka uranijumske municije izvedena je u periodu od 1. februara do 1. juna 2001. godine i to u znatno većem obimu i uspješnije od Projektom predviđenog. Prema tvrdnji eksperata UNEP-a objavljenoj u knjizi »Procjena osiromašenog urana u Srbiji i Crnoj Gori«, koncentracije osiromašenog urana u vodi, vazduhu, zemljištu, biološkom materijalu su beznačajne sa stanovišta radiološke opasnosti, a do istovjetnih zaključaka smo došli i mi analizama istih tipova uzoraka. Druga faza dekontaminacije rta Arza predviđeno da se obavi u dva dijela, od 1. marta do 1. maja 2002. godine (već završeno) i od 10. septembra do kraja novembra 2002. godine. Osnovni smisao dekontaminacije nije i ne može biti potpuno uklanjanje radioaktivnog materijala, već svođenje opasnosti na najmanju moguću mjeru. U ovom smislu je realno i očekivano prisustvo osiromašenog urana u određenim segmentima životne sredine, čak i poslije završene dekontaminacije rta Arza. Iz tog razloga, predviđeno je da se redovno sprovodi monitoring kvaliteta stanja životne sredine na ovom prostoru. Svi naši napori na ovom poslu su najbolje ocijenjeni od strane više nego kompetentnih evropskih i svjetskih stručnjaka, kao i od strane kompetentnih institucija u Srbiji. Dekontaminacija osiromašenog urana na Arzi predstavlja prvi projekat ovog tipa ikad sproveden u svijetu.

Uvođenjem sankcija, bili smo u nemogućnosti da u mnogim situacijama budemo ravnopravni učesnici na važnijim događajima koji su tretirali pitanja životne sredine, nastojali smo da pronađemo načine kako da budemo u toku sa svjetskim trendovima u ovoj oblasti. Isto tako, nastojalo se, koliko je to bilo moguće u datim okolnostima, da se međunarodna saradnja što

više intezivira. U cilju ostvarivanja saradnje Ministarstvo učestvuje na projektima sa sledećim institucijama:

- **Svjetska banka -** izrada Nacionalnog ekološkog akcionog plana (pripremna faza);
- **UNDP –** u izradi Nacionalnog izvještaja o implementaciji Agende 21 u proteklih 10 godina koji treba da se prezentira na Svjetskom samitu o održivom razvoju (Rio +10) u Johanesburgu
- **U okviru Pakta stabilnosti, odnosno Regionalnog programa Rekonstrukcije životne sredine (REReP)** realizuju se više projekata;
- **UNECE**- sa kojima se radi Pregled karakteristika životne sredine u Crnoj Gori
- **UNEP –** treba da se realizuje druga faza dekontaminacije rta Arza;
- **OSCE/ODIHR-** projekat turističko-rekreativne mape područja Bjelasice;
- **Jadransko-jonska inicijativa-** projekat Zajednički sveobuhvatni program zaštite voda Jadransko-Jonskog regiona
- **Regionalna saradnja sa Albanijom** na zaštiti NP Skadarsko jezero.

Nemogućnost ratifikovanja mnogih međunarodnih konvencija i sporazuma iz oblasti životne sredine tokom proteklog perioda, a samim tim i njihovo sprovođenja, uveliko će se negativno odraziti na rješavanje ekoloških problema kako na nacionalnom tako i na globalnom nivou. Uz to, nedovoljna međunarodna finansijska pomoć u realizaciji mnogih projekata u oblasti životne sredine, će svakako ostaviti posledice u smislu daljeg unapređenja zaštite životne sredine u Crnoj Gori, i SRJ uopšte.

CRNA GORA NA PUTU REFORMI

Jasno opredjeljenje državne politike za približavanje demokratskim vrijednostima zapadnog društva, dovelo je do stvaranja realnih uslova za početke strukturnih promjena u Crnoj Gori. Početkom druge polovine ’90-tih godina, Crna Gora počinje uživati znatnu pomoć međunarodne zajednice (novčanu, robnu, konsultativnu) bez koje ne bi bio moguć oporavak nacionalne ekonomije, niti bi se mogli ostvariti značajniji pomaci na planu demokratije i strukturnih reformi.

Dometi crnogorskih reformi u poslednjim godinama su itekako ohrabrujući, iako su usporavani usled niza negativnih okolnosti koje su onemogućavale razmah reformskih procesa. Konzistentan pristup, objedinjene inicijative nevladinog i vladinog sektora, permanentna saradnja Crne Gore sa regionalnim i međunarodnim institucijama i organizacijama, otvoren i kritički postavljen diskurs reformi, je bio jedini ispravan izbor u implementaciji politike čiji konačan bilans

treba da bude uspostavljanje napredne države, stabilnog društva, solidne demokratije i otvorene tržišne privrede.
Posebno značajni pomaci učinjeni su u oblasti ekonomskih, pravnih reformi i reformi civlnog društva.

Privatizacija

Ključni segment crnogorske privatizacije je bila masovna vaučerska privatizacija koja je uspješno okončana, uz izuzetno veliki odziv građana, koji su raspolagali vaučer poenima. Nakon okončanja masovne vaučerske privatizacije (MVP) sada je u Crnoj Gori već 57% vlasništva u privatnim rukama, što će u vremenu pred nama, dovesti do konsolidovanja vlasničkih prava i uspostavljanja novih upravljačkih struktura u kompanijama. Usvajanjem novih zakonskih propisa iz ove oblasti kao i reformama u pravosuđu i upravi, biće stvoreni neophodni preduslovi za iniciranje i intenziviranje tržišnih odnosa u ekonomiji, smanjenje uticaja države na ekonomske tokove i jačanje pravne sigurnosti.

Monetarni sistem

Najznačajnije promjene ostvarene su upravo u oblasti Monetarnog sistema. Crna Gora je realizovala svoju poslednju fazu monetarne reforme koja se sastojala u zamjeni Marke za Euro, čime je ušla u evropsku monetarnu sferu. Takođe, osnovala je svoju Centralnu Banku i donijela svoje vlastito bankarsko zakonodavstvo, čime je zaokružila svoju monetarnu nezavisnost.

Fiskalni sistem

Najveći problemi u vodjenju ekonomske politike u predhodnim godinama bili su u oblasti fiskalne politike. U proteklom periodu crnogorski budžet se mogao puniti isključivo iz realnih budžetskih prihoda, te od međunarodnih donacija.
Broj korisnika budžetskih primanja se u odnosu na period od prije deset godina, uvećao što je dodatno opteretilo i onako iscrpljenu ekonomiju.

Siromaštvu kao jednom od najvećih problema današnjice, Vlada i njene institucije davale su prioritet u rješavanju. U uslovima iscrpljene ekonomije brojnim problemima i ograničenjima, uspješno su servisirana sva socijalna davanja. Vlada se starala o podršci porodicama u krizi, djeci bez roditeljskog staranja, starim i iznemoglim licima, invalidima i licima sa hendikepom, kao i penzionerima. Ciljeve koje je Vlada definisala na duži rok, su promjene u penzijskom sistemu, obezbjeđenje pomoći porodicama i pojedincu da ostvari minimalnu socijalnu sigurnost, briga o djeci i starim i

iznemoglim licima, invalidima i licima sa hendikepom. U rješavanju pomenutih problema Vlada je imala podršku i od međunarodnih institucija i fondova, koji su takođe imali značajno učešće u servisiranji socijalnih davanja.

Crna Gora je u sklopu preduzetih reformi, dobila je, i novo poresko zakonodavstvo koje je u bitnoj mjeri promijenjeno u odnosu na dosadašnja rješenja. Set novih poreskih zakona predstavljaju novi, i u osnovi dugoročni poreski okvir, odnosno poresku regulativu koja je standardizovana sa višegodišnjim rješenjima u zemljama liberalne demokratije.

Pravne reforme

U poslednjim godinama Crna Gora je preuzela funkcije i institucije savezne države i zaokružila svoju de facto nezavisnost. U tom procesu je najvažnije bilo povratiti ingerencije i funkcije u okrilje Republike. Nakon ovoga postepeno se stvaraju reformski napori u pravcu racionalizacije državnog aparata, unutrašnje organizacije, ingerencija i načina djelovanja. Zakonodavna inicijativa koja je potekla od strane Vlade, snažno je podržana od međunarodnih konsultanata iz Savjeta Evrope. Ova inicijativa podrazumijeva reformu pravosuđa i policije, decentralizaciju vlasti (nova lokalna samouprava) i antikorupcijsko zakonodavsto.

Reforma pravosuđa u širem kontekstu podrazumijeva reformu u sudstvu, tužilaštvu, i advokaturi. Ovim reformama zaokružiće se vladavina prava, sa kvalitetnom pravnom zaštitom i besplatnom zaštitom za siromašne slojeve društva. Decentralizacija vlasti neminovno će dovesti do približavanja lokalne samouprave građanima, novog načina izbora izvršnih organa, modernizacije lokalne činovničke službe, jačanja personalne odgovornosti i uvođenja do sada nepozanatih ustanova (građanski pravobranilac). Značajno mjesto u zakonodavnoj inicijativi i novim zakonskim rješenjima svakako zauzima i Antikorupcijsko zakonodavstvo. Na nivou Republike formirana je Agencija za Antikorupciju, koja tijesno sarađuje kako sa domaćim nevladinim sektorom, tako i sa međunarodnim organizacijama i institucijama koje se bave pitanjem korupcije.

Civilno društvo i reforme

Pored ekonomskih i pravnih reformi značajno mjesto zuzima i reforma obrazovanja i medija u Republici.
Novi sistem obrazovanja treba da obuhvati sve nivoe obrazovanja i bude kompatabilan sa strateškim opredjeljenjima i ciljevima reformi u Crnoj Gori na izgradnji demokratskog, ekonomski prosperitetnog i otvorenog društva, zasnovanog na vladavini prava, skladnoj međuetničkoj koegzistenciji,

razumijevanju i toleranciji. Struktura ciljeva reforme obrazovanja ima II nivoa. Prvi nivo je nivo društvenih ciljeva, dok drugi podrazumijeva nivo samih obrazovnih ciljeva. Reforma podrazumijeva oblikovanje građana, i povećanje efikasnosti obrazovnog sistema. Promjena sistema i i inostrana iskustva pokazuju da je riječ o veoma složenom zadatku, koji podrazumijeva formulisanje novog obrazovnog sistema i njegovu implementaciju.
Reforma medija, kao bitan segment ukupnih reformskih procesa, podrazumijevala je izradu novih zakona, po standardima razvijenog društva. Novim zakonom o medijima obezbjeđuje se i jamči sloboda informisanja na nivou standarda koji su sadržani u međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i slobodama (OUN, OEBS, Savjet Evrope, EU). Novim zakonom, mediji su slobodni a cenzura zabranjena. Republika garantuje pravo na slobodno osnivanje i nesmetan rad medija, ravnopravno učešće u informisanju domaćim i stranim pravnim i fizičkim licima, na jezicima naroda i etničkih grupa koji žive u Crnoj Gori.
Kvalitetno sprovođenje sistemskih i strukturnih reformi u Crnoj Gori, pored presudnog značaja kompetentne i efikasne državne politike i podrške ključnih političkih snaga insistira na aktivnom učešću institucija i organizacija civilnog društva u izradi i implementaciji reformi. Nevladin sektor, medijske ustanove, preduzetničke asocijacije i intelektualna javnost imaju i imaće i dalje posebnu ulogu i mjesto u stvaranju ambijenta za ostvarenje glavnih reformskih ciljeva.

Izgradnja institucija demokratskog i pluralističkog društva, stvaranje ekonomskog sistema u čijem će središtu biti privatna svojina, slobodno tržište i uspostavljanje efikasne pravne države, izvorni su ciljevi reformskih promjena u današnjoj Crnoj Gori.

U SUSRET RIO +10 SAMITU

Opredijeljujući se za koncepciju održivog razvoja, nosioci razvojne politike Crne Gore su prihvatili ravnopravnost sva tri osnovna segmenta razvoja – ekonomije, društva i očuvanja životne sredine. Pri tome se podrazumijeva da ekonomski razvoj treba da obezbijedi materijalno bogastvo, socijalni razvoj - društveni i kulturni prosperitet, a ekološki razvoj i unapredjenje- zdraviji život.

U sklopu priprema za Rio +10 u cilju jačanja svijesti o održivom razvoju i implementaciji Agende 21 na nacionalnom nivou Vlada Crne Gore, ministarstva i drugi nadležni organi ostvarili su niz aktivnosti od kojih su najznačajniji:

* Obrazovan je **Nacionalni savjet za održivi razvoj** koji objedinjuje vladin, nevladin i biznis sector, a njegov osnovni zadatak je promovisanje i praćenje implementacije nacionalnih strateških dokumentata za održivi razvoj, rješavanje konflikata na relaciji životna sredina – razvoj, pomoć Vladi u sprovođenju globalnih sporazuma poput Agende 21, i međunarodnih konvencija, i dr.

* Usvojena je marta 2001 . godine, strateška studija **Pravci razvoja Crne Gore ekološke države**, **a** koja je uradjena u saradnji sa Evropskim Centrom za mir i razvoj Univerziteta UN za mir. Ovaj dokumenat odražava specifičnost Crne Gore u pogledu jedinstvenih prirodnih karakteristika i predstavlja osnovu za uspostavljanje održivog razvoja, kroz integraciju privrednog, ekološkog i socijalnog razvoja. Takvom novom koncepcijom razvoja Crna Gora pokazuje spremnost da svoj razvoj uskladi sa prirodom i zaštiti identitet prostora. Dokument takođe definiše polaznu osnovu i razvojne ciljeve i pravce, kao i posebne programe i projekte, čijom bi se realizacijom upravo ostvarila ideja – Crna Gora ekološka država. Na taj način, zaštita životne sredine postaje jedno od fundamentalnih pitanja budućeg života i djelovanja na prostorima Crne Gore. Osnovni je zadatak očuvati prirodne potencijale i resurse racionalnim korišćenjem, postići ekološki održivi privredni razvoj i stvoriti uslove za unapređenje kvaliteta života, kako sadašnjim tako i budućim generacijama.

* U cilju uskladjivanja i sprovodjenja lokalne strategije održivog razvoja lokalne vlasti širom Evrope sve više koriste program Lokalne Agende 21. U cilju implementacije **Lokalne Agende 21** (LEAP), opština Kotor i Društvo mladih ekologa Crne Gore (NVO) odigralu su ključnu ulogu u podizanju svijesti u Crnoj Gori u vezi sa Aalborg Poveljom i kampanjom evropskih održivih gradova i mjesta.

Kao rezultat toga Kotor je postao prvi crnogorski grad-zvanični učesnik u evropskoj kampanji zajedno sa još blizu 600 evropskih lokalnih vlasti iz 33 zemlje. Samim tim što je potpisnik Aalborg Povelje grad Kotor se obavezao da proces Lokalne Agende 21 harmonizuje i implementira u njihovu lokalnu strategiju održivog razvoja. Takodje Kotor želi da promoviše Povelju i da primjer ostalim vlastima širom Crne Gore, demonstrirajući koncept održivosti, strateško planiranje životne sredine koja su u saglasnosti sa evropskim standardima i metodologijama. Kao dio ove aktivnosti izdvaja se projekat ***"Kotor- održivi grad"*** koji ima za cilj da uključi gradjane u program održivog razvoja.

* Jedan od projekata, koji je naše opredeljenje **101-og načina ka održivom razvoju**, ***jeste*** **"Organska poljoprivreda u službi razvoja ruralnog sektora u dijelu nacionalnog parka Durmitor, region Žabljak".**

Izbor ovog regiona nije slučajan. Čista životna sredina omogućava razvoj poljoprivredne proizvodnje na principu održivog razvoja. Naime opština Žabljak je smještena izmedju poznatih crnogorskih planina i jedan je od glavnih destinacija zimskog turizma, a ujedno je i dio nacionalnog parka"Durmitor", koji je jedna od svjetskih prirodnih baština.

Glavni cilj projekta na ovom području jeste promocija i razvoj seoskog turizma, kao i inteziviranje poljoprivrede, malih privatnih farmi i proizvodnja zdrave hrane. Šest okolnih sela je uključeno u projekat i oni su sa opštinom Žabljak povezani asfaltiranim putem, i kao sastavni dio projekta su male privatne farme koje se bave uzgojom stoke. Kako smo naveli velika prednost ovog područja je i čista, nezagadjena sredina i resurs od 21970 hektara poljoprivrednog zemljišta, livada i pašnjaka. Važna činjenica je u tome da organska poljoprivreda nije izvor zagadjenja životne sredine. Medjutim s druge strane u poslednjoj dekadi malo se ulagalo u opremu i modernu mehanizaciju u poljoprivredi, što je rezultiralo neekstezivnoj poljoprivrednoj proizvodnji. U cilju gore navedenog ovaj projekat daje akcenat upravo na modernizaciju poljoprivredne proizvodnje i promociju održivog razvoja. Takodje jedan od ciljeva ovog projekta je razvoj poljoprivredne proizvodnje na malim privatnim farmama, pri čemu će se dobijati jedinstveni poljoprivredni proizvodi koji će predstavljati zaštitni znak ovog područja i koji će kroz turizam biti dostupni turistima. Neophodna je i profesionalna pomoć iz oblasti poljoprivrede čime bi se dala podrška poljoprivrednim proizvodjačima i izvršila njihova edukacija.

Specijalna dimenzija projekta ruralnog razvoja Žabljaka stvara uslove i za afirmaciju žena. To znači da žene u sadašnjoj situaciji nisu imale isti tretman kao žene u gradu (žene koje se bave poljoprivrednom proizvodnjom nemaju penzijsko osiguranje, trudničko odsustvo itd.). Domaća radinost je jedan od važnih načina da se sačuva tradicija i ona se može predstaviti kao jedan od dodatnih aktivnosti i izvora prihoda.

Mnoge organizacije i institucije su uključene u ovaj projekat i igraju značajnu ulogu, a to su: Vlada, odnosno Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, čija je osnovna uloga da stvori odgovarajuće uslove za poljoprivrednu proizvodnju ulažući u infrastrukturu, vodosnadbijevanje sela, dajući kredite za kupovinu mašina, kosilica; zatim lokalna vlast Žabljaka, koja ima brojne zadatke u afirmaciji i promociji

projekta; poljoprivredni proizvodjači čija je glavna aktivnost povezana sa odgajanjem krava i ovaca; udruženje proizvođača mliječnih i mesnih preradjevina, kao i turistička organizacija koja uglavnom učestvuje u edukaciji populacije, kreaciji atraktivnog materijala i promociji poljoprivrednog proizvoda.

Uspješna realizacija ovog projekta koja je u povezanosti organske poljoprivrede i turizma poslužiće kao model da se i u ostalim djelovima Crne Gore razvija ovakva vrsta povezanosti.

NACIONALNI CILJEVI U ŽIVOTNOJ SREDINI

Pod ciljevima u politici žaštite životne sredine podrazumjevaju se oblici finansiranja, zakonske podrške, organizaciono – institucijonalni faktor, kao i svi oblici koje društvo obezbjeđuje u cilju efikasnije zaštite i unapređenja životne sredine:

- Jačanje zakonodavne regulative u smislu cjelovitog uvođenja i primjene međunarodnih standarda i normi u zaštiti životne sredine,
- Poboljšanje sistema finansiranje zaštite životne sredine,
- Uvođenje osnovnih elemenata sistema upravljanja zaštitom životne sredine (ISO 14000),
- Isticanje ekoloških karakteristika i ekološko obilježavanje proizvoda,
- Izrada integralnog katastra zagađivača životne sredine,
- Monitoring svih segmenata životne sredine,
- Unapređenje procjene uticaja zahvata na životnu sredinu,
- Decentralizacija i funkcionalno jedinstvo sistema zaštite životne sredine,
- Obrazovanje i kultura u funkciji održivog razvoja,
- Uvođenje integralnog informacionog sistema,
- Zaštita poljoprivrednih zemljišta i ruralnih predjela,
- Očuvanje vodnih ekosistema i zaštita vodnih resursa,
- Zaštita i unapređenje kvaliteta vazduha,
- Zaštita šuma i održivi razvoj planina,
- Zaštita mora i obalnog područja,
- Zaštita kulturnih vrijednosti i spomeničke baštine.

NACIONALNI PLANOVI I PRIORITETI

Planovi i prioriteti razvoja u Crnoj Gori su usmjereni ka ostvarivanju opštih ciljeva i opredjeljenja zaštite i

unapređenja životne sredine (ekološki aspekti održivog razvoja), a to su:

- Izrada i realizacija Nacionalnog akcionog plana zaštite životne sredine, čija je funkcija da se što više približi realnoj implementaciji postulata definisanih u programima zaštite životne sredine,
- Obezbjeđenje integrisanja problematike životne sredine i održivog razvoja u sve segmente politike, planiranja i upravljnja,
- Razvijanje i jačanje zakonodavnog i institucionalnog okvira kontrole i zaštite životne sredine, kako bi se omogućila efikasna integracija ekonomsko – ekoloških sistema, kao i razvijanje i unapređivanje procedure integrisanja životne sredine i razvoja u proces odlučivanja i upravljanja u okvirima centralne i lokalne uprave; omogućavanje uključivanja pojedinaca, grupa i organizacija u donošenje odluka,
- Razvijanje informisanja o stanju i promjenama u životnoj sredini i to kroz ekologizaciju javnog informisanja, ali i kroz informacioni sistem koji će da pruži pravovremene i tačne informacije o svim promjenama u životnoj sredini,
- Poboljšanje sistema kontrole i upravljanja životnom sredinom,
- Razvijanje permanentnog obrazovanja iz ekološke i problematike međuzavisnosti razvoja i životne sredine; unapređenje ekološke svijesti i ekološke etike u svim okvirima društvenog života, a posebno u sveri ekonomije,
- Razvoj i implementacija nacionalnih i lokalnih programa održivog razvoja i programa zaštite i unapređenja životne sredine,
- Integrisanje društvenih i troškova zaštite i sanacije životne sredine u sveru privređivanja, kako bi cijene proizvoda realno odslikavale relativnu oskudicu resursa i njihovu vrijednost; da u bilansima proizvodnje i potrošnje budu integrisani dručtveni troškovi i troškovi životne sredine,
- Razvijanje sistema i svih oblika zaštite od prirodnih i akcidentnih hazarda kroz sistem upravljanja; preorjentacija tehnoloških procesa, naročito u industriji u smislu razvoja malootpadnih tehnologija, energetski i resurno efikasnijih.
- Obezbjeđenje efikasnog sistema upravljanja otpadom, uključujući najsavremenije načine sakupljanja i odlaganja i tehnologije za tretman komunalnog otpada, otpadnih voda, medicinskog otpada, PCBbs i drugog opasnog otpada,
- Inteziviranje međunarodne saradnje, radi obezbjeđenja ekspertske i finansijske podrške reformama i programima u oblasti zaštite životne sredine.